

Lumea afgană înainte de 2001

În 1979, forțele sovietice au intervenit în statul Afganistan din Asia Centrală, pentru a salva regimul comunist afgan. În lupta de zece ani care a urmat, Uniunea Sovietică, în ciuda avantajelor ei tehnologice, nu a reușit să câștige.

Afganistanul este o țară greu accesibilă, în cea mai mare parte aridă și străjuită de munții înalți Hindu Kush. Relativ înapoiat și izolat, Afganistanul a fost înconjurat de-a lungul istoriei de țări mai bogate sau mai avansate – cel mai recent de Iran, fosta Uniune Sovietică, China și Pakistan.

Deoarece din punct de vedere geografic Afganistanul se află la răscrucea Asiei, acesta a fost invadat de nenumărate ori. Mari cuceritori ca și Genghis-Han, Tamerlane și Babur îl foloseau drept bază militară sau îl traversau în drum spre India sau spre Orientul Mijlociu. Iar în secolul XIX, când britanicii care ocupau India au început să fie alarmați din cauza expansiunii rusești, aceștia au încercat în mod repetat să transforme Afganistanul într-un stat pro-britanic. Însă rezultatele negative ale celor trei războaie anglo-afgane au demonstrat că această țară, aparent slabă, nu era ușor de controlat.

Cauzele acestui fapt constau tocmai în felul de a fi al afganilor și în terenul neospitalier al țării lor. Popoarele și triburile din Afganistan s-au suspectat și s-au certat întotdeauna între ele, fapt pe care cei din afară au reușit să-l exploateze spre propriul lor avantaj. Dar când străinii au devenit invadatori, afganii au opus rezistență cu dăruenia unor oameni pentru care lupta este un mod de viață. Apoi, invadatorii au descoperit că

▼ **Muhammad Daoud, care a devenit președinte al Afganistanului în 1973 când regele a fost demis. Daoud a încercat să reprime mișcarea comunistă dar a fost înlăturat și ucis în 1978.**

Topham Picture Source

Topham Picture Source

▲ **Rebelii afgani au putut purta un război de gherilă împotriva armatei sovietice deoarece cunoșteau terenul muntos și erau sprijiniți de săteni care îi hrăneau și îi adăposteau.**

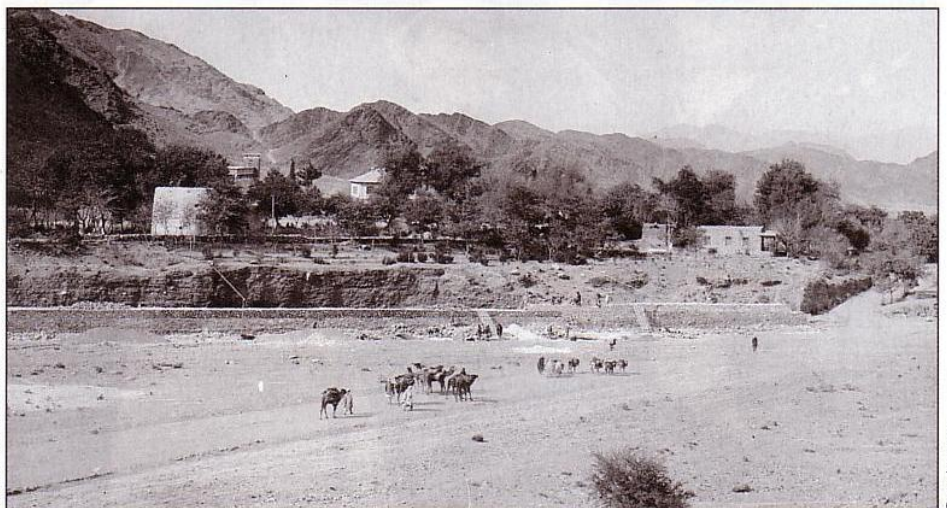
Afganistanul era o țară greu de învins, fără sacrificii enorme de sânge și cheltuieli, datorită munților, trecătorilor și văilor sale, care creau conjunctura perfectă războiului de gherilă.

Diviziunile adânci dintre popoarele sale au tulburat în mare măsură istoria Afganistanului din secolul XX. În plus, analfabetismul în masă și modul de viață tradițional rural împiedicau alegerile și instituțiile parlamentare să-și formeze rădăcini adânci. Țara a trecut de la monarhie la republică iar apoi invers din nou, însă puterea a fost de obicei preluată prin intermediul loviturilor de stat și menținută cu ajutorul sprijinului familiei sau tribului conducătorului. Acest lucru s-a repetat în

1973, când monarhia a fost înlăturată iar Muhammad Daoud a preluat controlul. Afganistanul avea deja relații apropiate cu Uniunea Sovietică, care îi instruisese armata și îi furnizase ajutoare și consultanță de specialitate pentru proiectele de construcții.

Daoud a continuat această relație și chiar a devenit cunoscut în Vest ca "premierul roșu". Însă, la sfârșitul anilor '70, el a început să adopte o poziție mai independentă, pro-tradițională, fapt ce a contribuit în mare măsură la căderea sa de la putere. În aprilie 1978, o altă lovitură de stat, provocată de elemente din armata afgană, a dus la moartea lui Daoud.

▼ **Principalul drum în Afganistan, văzut de la granița cu Pakistanul. Multe dintre armele destinate gherilelor afgane și finanțate de SUA și Arabia Saudită au fost trimise prin Pakistan.**

Getty Images

Associated Press/Topham

Associated Press/Topham

▲ **Tancuri sovietice curățătoare de mine în acțiune. Sovieticii au suferit pierderi importante în ciuda superiorității lor militare.**

● **2,5 milioane de afgani (dintr-o populație de 15,5 milioane) sunt nomazi. Milioane de afgani s-au refugiat în străinătate în timpul războiului.**

▽ **Gherile afgane la cinci ani de la invazia sovietică. Degetele băiatului au fost sfâșiate de explozia unei bombe.**

Topham Picture Source

De această dată, succesorii lui Daoud nu aparțineau unei facțiuni tribale rivale, ci erau liderii comuniști ai Partidului Democrat al Poporului Afgan (PDPA). Sub conducerea lui Nur Muhammad Taraki, noul guvern al PDPA a atașat Afganistanul blocului sovietic și a început să transforme și să modernizeze societatea după principii comuniste ortodoxe.

Diviziuni sociale

Problema în această nouă politică era că Afganistanul nu era pregătit pentru schimbări radicale. În afara singurului său oraș mare, Kabul, oamenii aveau un mod de viață tradițional musulman și tribal, care ignora ideile și dezvoltările secolului XX. Spre deosebire de aceștia, cei câțiva mii de membri ai PDPA aflat la conducere erau soldați, studenți și intelectuali de la oraș și nu cunoșteau realitățile din zonele rurale.

Prin urmare, Taraki a ignorat sfatul sovieticilor de a acționa lent, iar când au existat opoziții împotriva reformelor sale agrare și educaționale, a încercat să le suprime prin arestări, torturi și execuții. Deja aprinse din cauza represiunilor, tulburările s-au intensificat când guvernul a lansat un program pentru alfabetizarea femeilor – în mod tradițional sexul subordonat. Furia țării s-a făcut simțită în martie 1979, când a avut loc o răscoală de proporții în orașul Herat din vest, unde consilierii sovietici au fost capturați și uciși într-un mod îngrozitor, care a precedat evenimentele următorilor zece ani.

Dezertări în masă

Răscoala de la Herat a fost în cele din urmă înăbușită, soldându-se cu pierderea a 5.000 de vieți, însă pericolul persista. Gravitatea acestuia a generat crize în cadrul PDPA, iar Taraki a fost înlocuit și mai târziu ucis de rivalul său, Hafizullah Amin. Cu toate acestea, Amin s-a dovedit a fi mai violent și mai crud și nu a acordat sprijin guvernului. Au urmat dezertări în masă din armată, iar în decembrie 1979 Afganistanul trecea printr-un război civil pe scară largă – pe care guvernul îl pierdea.

URSS avea deja trupe în Afganistan, dar când Amin a cerut mai multe ajutoare, guvernul sovietic a decis să intervină cu forțe copleșitoare. Motivul cel mai evident era că URSS dorea să-și ajute tovarășii comuniști; însă erau implicate și motive de altă natură. Afganistanul avea o graniță comună lungă cu URSS, unde majoritatea popoarelor central-asiatice aveau aceeași credință și origine ca și afganii și puteau să se răscolească în cazul în care guvernul prietenilor lor comuniști era

Un șir lung de refugiați afgani se târâsc prin zăpadă spre un adăpost sigur în munții Nangarhar, la granița dintre Afganistan și Pakistan, după intervenția sovietică din 1979. Aceasta a devenit o rută obișnuită spre taberele din nordul Pakistanului, unde majoritatea au rămas până la sfârșitul războiului.

răsturnat. Pe de altă parte, dacă puterea comunistă și sovietică putea fi consolidată în Afganistan, existau posibilități ca URSS să influențeze cursul evenimentelor din Pakistan, Iran și zona Golfului Persic bogată în petrol.

De vreme ce fusese chemată de guvernul afgan, armata sovietică putea susține formal că nu invadează Afganistanul – deși era evident faptul că guvernul nu beneficia de sprijinul majorității afganilor. În mai multe privințe, situația era asemănătoare cu inter-

venția americană în Vietnam, până la rezultatul dezastruos al acesteia, prin urmare Afganistanul a fost numit adesea "Vietnamul Rusiei".

Intervenția sovietică

Operațiunea inițială a decurs destul de lent. Fiecare punct strategic al țării a fost securizat rapid și eficient înainte de venirea iernii, astfel încât rezistența la orice nivel a devenit imposibilă timp de câteva luni. Detestatul

Amin a fost ucis – după câte se pare chiar de sovietici – și înlocuit de un personaj oarecum mai moderat, Babrak Karmal. Însă această victorie avea să fie în curând umbrată. Dezertările în masă din rândurile forțelor afgane au continuat, iar sovieticii îndurau atacurile gherilelor care au izbucnit în curând pretutindeni. Cu toate acestea, armata sovietică era o forță militară formidabilă și beneficia de avantaje importante. Era aprovizionată cu ușurință direct din URSS.

Principalele linii de transport din Afganistan erau accesibile, deoarece erau formate în mare parte din drumuri ce fuseseră construite chiar de sovietici. Armata sovietică era bine dotată și în curând a ajuns la un efectiv de 120.000 de oameni – deși faptul că era nevoie de atât de multe trupe reprezenta un indiciu al dificultății sarcinii lor.

În tabăra adversă se aflau gherilele cunoscute sub numele de mujaheddini (luptători pentru Islam), pentru care lupta era un jihad (război sfânt). În realitate, mujaheddinii constau în cel puțin șapte grupări separate sau partide care erau întotdeauna gata să lupte unele împotriva altora. Dar pentru o perioadă îndelungată existența unui inamic comun a asigurat o formă de alianță între acestea.

Sabotaj

Ca și gherile, mujaheddinii aveau multe avantaje. Își aveau bazele în ținuturi muntoase pe care le cunoșteau bine și pe care inamicii nu le cunoșteau deloc; acestea le asigurau refugiu și le ofereau posibilități de hărțuire și sabotaj de-a lungul liniilor de transport extinse necesare pentru aprovizionarea orașelor ocupate de sovietici. Acești luptători aveau convingeri religioase puternice care îi determinau să fie gata să moară pentru cauza lor. De asemenea, erau sprijiniți substanțial de locuitorii de la sate care îi adăposteau și îi hrăneau dar aveau susținători și în lumea întreagă.

Oficial, nici o altă țară în afară de URSS nu era implicată în Afganistan; neoficial însă, Statele Unite și Arabia Saudită le-au furnizat afganilor arme și ajutoare în valoare de miliarde de dolari. Acestea au fost trimise prin Pakistan, care adăporea gherilele aflate pe fugă, instruia mii de mujaheddini în folosirea armelor moderne ca și mitralierele și lansatoarele de rachete și le permitea uneori experților săi militari să participe la raidurile de

Rămășițele unui convoi militar sovietic în urma unui atac al forțelor rebele din Kandahar în 1988. Peste 80 de tancuri și alte vehicule militare au fost distruse.

Retragerea sovieticilor din Afganistan s-a încheiat în 15 februarie 1989, comandantul, Lt. General Boris Gromov, fiind ultimul soldat sovietic care a plecat.

peste graniță. Războiul a devenit în curând foarte dur, cu atrocități teribile comise de ambele tabere. La fel ca și alte puteri ocupatoare sub presiune, sovieticii au recurs la pedepsirea satelor suspectate de adăpostirea mujahedinilor, bombardându-le, distrugându-le recoltele și șeptelul și chiar săvârșind masacre îngrozitoare. În cele din urmă, câteva milioane de afgani au fugit din țară, găsind refugiu în străinătate, în special în Pakistan.

Atacată constant, armata sovietică a suferit pierderi semnificative care au distrus de atâtea ori moralul unei puteri ocupatoare. Însă – spre deosebire de SUA în războiul din Vietnam – Uniunea Sovietică nu avea instituții libere prin care oamenii să-și poată exprima opoziția împotriva războiului; iar politicienii și oamenii săi militari erau hotărâți să îl câștige.

Recrutare de oameni

O lungă perioadă de timp, acest lucru părea posibil. Prăbușirea armatei afgane era oprită, deși detașamentele de recrutare au împânzit străzile orașelor în căutare de tineri care să le mărească numărul. Mujahedinii controlau cea mai mare parte a zonei rurale, însă orașele erau încă dominate de comuniști. Mai presus de toate, Kabul – centrul coordonator al întregii țări – nu părea să cadă în mâinile gherilelor. Ei se puteau apropia de oraș atât

retrăgând șase regimente “pentru promovarea procesului de pace” și sugera retragerea în etape, în patru ani, a tuturor forțelor sovietice.

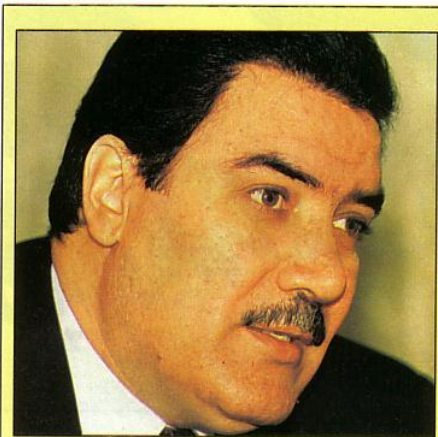
Noua atitudine sovietică a fost reflectată de schimbările în politica PDPA. Karmal a fost înlocuit de Ahrmadza Najibullah, ostilitatea comunistă față de Islam a fost abandonată și s-au făcut eforturi pentru a-i convinge pe mullahi (clerul musulman superior) să-și rezume conducerea locală tradițională la un parteneriat cu guvernul.

Însă mujahedinii au rămas intransigenți și s-a continuat presiunea asupra trupelor inamice care conștientizau acum dorința sovieticilor de a renunța la conflict. În mai 1988, când Gorbaciov a semnat un “acord de pace”, acesta a fost ceva mai mult decât o capitulare, deoarece mujahedinii erau acum refractari chiar și unei retrageri pașnice. Aceasta a fost în cele din urmă dusă la bun sfârșit după câteva alarme serioase și ultimul soldat sovietic a părăsit Afganistanul în februarie 1989.

Continuarea conflictului

Sovieticii nu au putut face nimic pentru foștii aliați, exceptând faptul de a lăsa cantități considerabile de provizii și echipament militar.

În aprilie 1992 mujaheddinii au răsturnat de la putere guvernul lui Najibullah sprijinit de sovietici. Atunci a fost proclamat Statul

Associated Press/Topham

FĂURITORI AI ISTORIEI

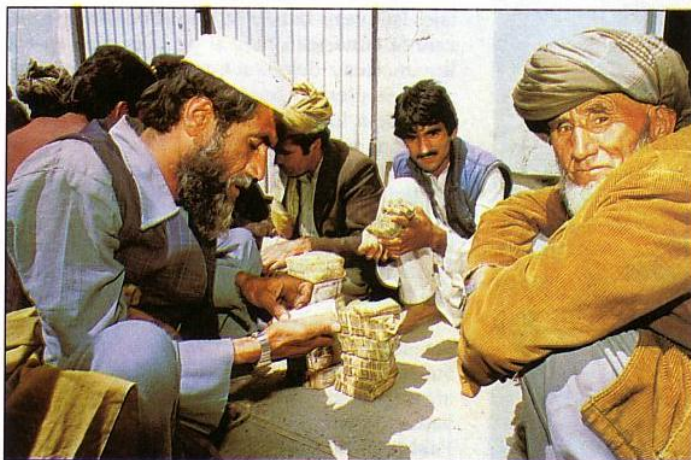
Ahrmadza Najibullah (n.1947) a preluat conducerea Afganistanului în 1986, într-o perioadă când sprijinul sovietic pentru guvernul afgan era din ce în ce mai slab. În ciuda politicii sale de reconciliere cu Islamul, nu a reușit să ajungă la un consens cu mujahedinii.

După retragerea sovietică din 1989, el a continuat să lupte împotriva mujaheddinilor printr-un consiliu militar de urgență. A fost în cele din urmă înlăturat de la putere în 1992, când mujaheddinii au răsturnat guvernul și au instaurat Statul Islamic Afganistan.

Islamic Afganistan. Facțiunile rivale ale mujaheddinilor au provocat instabilitate iar violența a răbufnit în rândurile lor.

Afganistanul este acum implicat într-un război civil. Talibanii, o grupare islamică extremistă, controlează cea mai mare parte a țării. Principala lor opoziție este formată din forțele combinate ale generalului Abdul Rashid Dostam și ale fostului ministru al apărării Ahmed Shah Masud.

În Afganistan încălcarea drepturilor omului este frecventă deoarece talibanii își impun versiunea aspră a legii islamice asupra populației.

Associated Press/Topham

❶ Cămătări în Kabul. Economia afgană se bazează pe agricultură și textile, care au fost grav afectate de război.

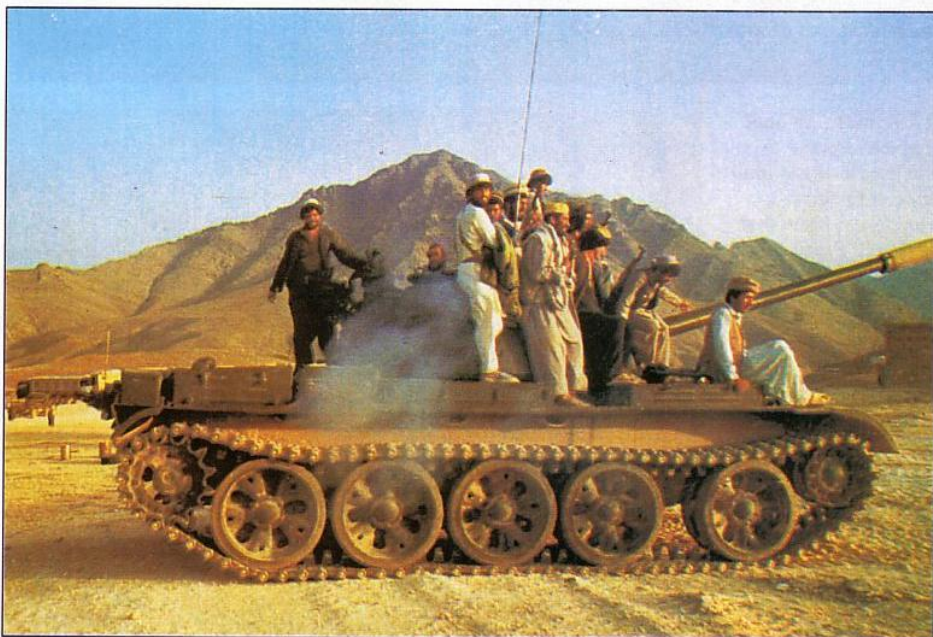
❷ Trupe păzind periferia orașului Kabul. Capitala a fost supusă unor atacuri cu rachete ale forțelor mujaheddine chiar și după retragerea sovietică.

cât să poată lansa rachete asupra acestuia și puteau face neplăcută viața în oraș atacând convoaiele care îl aprovizionau; însă nu i-au putut înfometa pe locuitori și nu au avut puterea de a lansa un atac direct. În ceea ce-i privea pe sovietici, ei aveau motive de bucurie sau probabil speranțe, care sugerau că politicile comuniste privind reforma agrară, a sănătății și a învățământului își câștigau adepti în regiunile de câmpie și în cele urbane.

Ajutorul acordat de SUA

Cu toate acestea, lupta îndelungată părea inevitabilă, în special după ce SUA au început să le furnizeze mujaheddinilor rachete performante. Acestea era capabile să arunce în aer elicopterele sovietice, unele dintre cele mai eficiente arme ale lor împotriva rebeliunilor.

Conflictul a continuat, dar o soluție parțială a apărut la orizont datorită schimbărilor din Uniunea Sovietică. Alarmat de criza economică ce afecta URSS, noul lider sovietic, Mihail Gorbaciov, era hotărât să reducă angajamentele globale ale țării. În iulie 1986, el și-a exprimat dorința de a pune capăt conflictului

Associated Press/Topham